

Fatsa, N. (2025). Etnosiyonizm: İsrail'in etnik siyonist politikaları üzerine bir değerlendirme. *Evliya Çelebi Siyasal Bilimler Dergisi*, 4, 81-100.

Araştırma Makalesi / Research Article

**ETNOSİYONİZM: İSRAİL'İN ETNİK SİYONİST POLİTİKALARI
ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME**

Nazım FATSA¹

Öz

Bu makalede İsrail'in siyasal rejimi ve uygulamaları siyaset bilimi içerisinde yeni bir kavram olan etnosiyonizm ve yayılmacı milliyetçilik açısından incelenmektedir. Siyaset bilimi literatüründe genellikle liberal demokrasi örneği bağlamında incelenen İsrail siyasal rejimi, bu çalışmada etnik, köktenci ve ırk özelliklerine dayalı kimlik ve Siyonist fikir akımı çerçevesinde ele alınmaktadır. Çalışmada yayılmacı İsrail milliyetçiliğinin yalnızca toprak egemenliğine dair bir fikir olduğu değil, aynı zamanda Siyonist akımla bütünleşmiş etnik bağlamı bir ideolojik formasyon olduğu savunulmaktadır. Bu bağlamda Yahudi etnisitesinin ortak ırksal, zümresel, dinsel, dilsel ve kültürel kimliği açısından Arap/Filistinli nüfusa dair ikincil ve dışlayıcı rejimi 1950 yılında hazırlanan Geri Dönüş Yasası sonrasında itibaren analiz edilmektedir. Çalışma İsrail rejiminin demokratik söylemi ve etnik tahakkümü arasındaki gerilimli ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamaktadır. Etnosiyonizm kavramı literatürde daha önce başka çalışmalarda kullanılmamış olup, çalışma Etnosiyonizm kavramını derinleştirir ve İsrail kapsamında yeniden yorumlar. Bu bağlamda kurumsal DNA'sına yerleşmiş bir ideolojik yönelim olarak ele alınan bu yeni kavram, "ulus-devlet mi yoksa etno-devlet mi?" sorusuna teorik bir yaklaşım sunmaktadır. Çalışmada tarihsel ve betimsel araştırma türü uygulanarak, belgeye dayalı analiz yapılacak olup, bu yöntem doğrultusunda öncelikle "etnisite, siyonizm" kavramlarından kısaca bahsedildikten sonra İsrail siyasal rejimi ve rejimin uygulamaları üzerinden inceleme yapılacaktır. Bu inceleme 1950 yılı ve sonrasındaki hukuki metinler ve literatür üzerinden yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Etnosiyonizm, Etnosiyonist, Siyonizm, İsrail

ETHNOZIONISM: AN ASSESSMENT OF ISRAEL'S ETHNIC ZIONIST POLICIES

Abstract

This article analyses the political regime of Israel in terms of ethnonationalism and expansionist nationalism, a new concept in political science. The Israeli political regime, which is usually analysed in the political science literature in the context of liberal democracy, is examined in this study within the framework of identity and Zionist ideas based on ethnic, fundamentalist and racial characteristics. The article argues that expansionist Israeli nationalism is not only an idea of territorial sovereignty but also an ideological formation with an ethnic context integrated with the Zionist movement. In this context, the Jewish ethnicity's subordinate and exclusionary regime towards the Arab/Palestinian population in terms of its shared racial, caste, religious, linguistic and cultural identity is analysed from the 1950 Law of Return onwards. The study aims to reveal the tense relationship between the Israeli regime's democratic discourse and ethnic domination. The concept of ethnozionism has not been used in the literature before, and the study deepens and reinterprets the concept of ethnocide in the Israeli context. In this context, this new concept, which is treated as an ideological orientation embedded in its institutional DNA, offers a theoretical application to the question 'nation-state or ethno-state?'. In this study, historical and descriptive research type will be applied and document-based analysis will be made. In line with this method, firstly, the concepts of ethnicity and Zionism will be briefly mentioned and then the Israeli political regime will be examined. This analysis is based on legal texts and literature from 1950 and onwards.

Keywords: Ethnozionism, Ethnozionist, Zionism, Israel

¹Yüksek Lisans Öğrencisi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, nazimfatsa@gmail.com.

ORCID: 0000-0001-9680-617X

Başvuru Tarihi (Received): 23.09.2025 **Kabul Tarihi** (Accepted): 06.10.2025

Giriş

Siyaset bilimi literatüründe tartışmalı yeri olan din, ideoloji ve etnisite unsurları günümüz modern devletlerinin ulus-devlet oluşumu sürecinde önemli öğeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. İsrail'in Siyonist pratikleri bulunduğu bölgede yayılmacı hareket tarzının yanı sıra etnik olarak da kendini köken eksenli bir politika izlemeye sevk etmektedir. Etnik kimlik temelli ve dışlayıcı uygulamaları ile dünya gündeminde yer bulan İsrail politik rejimi, bu bağlamda tartışmaya açık bir siyasal sistem olarak karşımızda çıkmaktadır.

Yahudi ulus-devletini sadece dini olarak değil; aynı zamanda etnik temele dayandıran, etnosentrik bir uygulama olduğu varsayılan, Yahudi kimliğini etnik olarak tanımlayan ve Siyonizm akımı ile bütünleştiren düşünce modelini etnosiyonizm olarak tanımlamak mümkündür. Siyaset biliminde yeni bir kavramsal çerçeve önerisi olan etnosiyonizm kavramı, uygulayıcılarının etnik ve Siyonist politikaları ile etnosiyonist olmaları bağlamında da kullanılabilir. Bu bağlamda etnosiyonizm; siyasal bir model olarak etnik ve dinsel temelli bir Yahudi ulusu tasavvur etme anlayışının genelleştirildiği, siyasal egemenliğin etnik homojenlik üzerinden meşrulaştırıldığı Siyonist ideolojik anlayış olarak tanımlanabilir. Çalışma; İsrail'i klasik demokrasi rejimlerinin ötesinde değerlendirmeyi amaçlamakta olup, Siyonist ideoloji ile iç içe geçmiş etnik önceliği ve tekliği merkeze alan Arap/Filistin nüfusuna yönelik dışlayıcı politikaları da incelemektedir. 1950 yılında kabul edilen Geri Dönüş Yasası, ırk temelli ulusalcılık anlamında yasalaşmış bir kanun olma niteliği taşıırken aynı zamanda Filistinli nüfusunda dışlanmasına kanuni bir gerekçe ve temel hazırlamıştır. Bu noktadan hareketle çalışma söz konusu süreci merkeze alarak etnosiyonist anlayışın İsrail rejiminde nasıl kurumsallaştığını analiz etmektedir. İsrail'in demokratik söylemleri ile etnik tahakkümleri arasındaki çelişkiyi ele alan çalışmada, kapsayıcı bir vatandaşlık anlayışını reddeden soy bağına dayalı etnosiyonist yaklaşım hem kuramsal olarak geliştirilmeye hem de somut uygulama alanı olarak İsrail özelinde irdelenmeye çalışılmıştır. Çalışmada incelenen etnosiyonizm kavramı teorik ve uygulamalı bir analiz nesnesi olarak düşünülmüş, "İsrail bir ulus-devlet midir, yoksa kurumsal temeli etno-politik ayrımcılık olan bir etno-devlet midir?" sorusuna kavramsal bir zemin olarak sunulmuştur. 1950 yılı ve sonrası yasal metinler ve literatür taraması üzerinden analiz yapılacak olan çalışma, etnik kimlik üzerinden ulus inşası bağlamında "Yahudi ulusal kimliği, 1950 Geri Dönüş Yasası, İbrahim Anlaşmaları, toprak ve nüfus politikaları, İsrail ve Yahudi diasporası destekli genetik araştırmalar ve ülkedeki etnosiyonist akım ve figürler" başlıkları etrafında detaylı olarak bir analiz sunacaktır.

Çalışma özellikle İsrail siyasal literatürü üzerinden kaynaklar etrafında yoğunlaşmış, belgeye dayalı yapılan analizler etrafında etnosiyonizm kavramı "ulus-devlet mi yoksa etno-devlet mi?" sorusu cevaplanmaya çalışılmıştır.

1. Kavramsal Çerçeve

Yedinci Uluslararası Amerikan Devletleri Konferansında devlet; belirli sınırlar dâhilinde nüfusa sahip, hükûmet örgütlenmeleri ile yönetilen ve diplomatik olarak diğer devletlerle ilişkisi bulunan uluslararası bir hukuk bütünü olarak nitelendirilmiştir (USA, 1933). Bölgesel siyasi bir topluluk olarak devlet; yasalarla düzenlenmiş hükûmet sorumlulukları ile vatandaş ilişkileri, bir dizi istikrara dayanan bir topluluk olarak tanımlanabilir. Tarihte Sahra Afrika'sı'nda sınırları ve yazılı bir dilleri olmayan devletler oluşmuş olsa da özellikle hukuki düzenlemeleri olan devlet yapıları kimliksel anlamda araştırmalara konu olmuştur. Buradan hareketle kültürel bir öz kimliğe sahip olan ve birincil önceliği ulus ve milliyet olan devletleri ulus-devlet olarak isimlendirebilir (Pick, 1944, s. 6).

Ulus kavramı birçok yapısalcı araştırmacı tarafından devamlı olarak değişen koşullara bağlı olarak politik bir toplumun kimliğini betimlemek için kullanılmıştır. Sosyolojik yapısalcı yaklaşımda ulus kavramının içeriği tarih ve kültür bileşenleri ile tanımlanırken, geleneksel olarak "biz" bağlamının hikâyesini oluşturan farklı öğeler olduğu kabul edilir (Grotenhuis, 2022, s. 26). Uluslar

genellikle tek bir dille tanımlanır fakat birden fazla dilin konuşulduğu durumlarda baskın bir dilin mevcut olması da kaçınılmazdır. Dilin yanında hafıza, yaşantılar, edebiyat, toplum öğretileri gibi unsurlar da ulus-devlet ekseninde ortak kültür oluşturan önemli öğelerdir. Ulusa aidiyet konusunda paydaşlarını birleştiren ve tanımlayan bu unsurlar, ulusun vatandaş bağlamında neyi ifade ettiğini tanımlarken kaçınılmaz olarak kullanılması gereken enstrümanlardır. Buradan hareketle ulus; ortak dil, gelenek, kültürel geçmiş ve siyasi olarak kendi geleceklerini belirleme isteği ile bir araya gelmiş toplum bütünü olarak da tanımlamak mümkündür.

Ulus aidiyetine sahip ulus-devlet kavramı tanımlanırken, demografik olarak şehir devletleri, kabile devletlerinden daha büyük; imparatorluktan daha küçük devlet profilini ifade etmek genel bir varsayımdır. Bu varsayım üzerine, dünya tarihinde yaygın olarak karşılaşılan ulus-devlet örnekleri incelendiğinde, coğrafi izolasyon koşullarının geçerli olduğu Japonya ve İran örneklerinde tarihsel olarak yer yer kabile, ulus-devlet ve imparatorluk skalasının üst sınıfının da görüldüğü ulus-devletleşmesi örneklerine rastlanmıştır. Tarihte Mısırlılar ve Suriyeliler gibi ulus-devletin özelliklerine sahip olduğu ileri sürülen fakat sonrasında yayılmacı ve toprak genişletici fetih hareketleriyle zayıflayan ulus-devlet örneklerine de rastlanmıştır. (Cobban, 1944, s. 45). Ulusa dair tanımlamalar ve örneklemeler yapılırken karşımıza çıkan milliyetçi görüş ise; bir ulusu temsil eden devletin, üzerinde söz sahibi olduğu topraklarda aynı zamanda hak sahibi olduğu görüşünü de öne sürer. Bu durumda milliyetçi görüş ulus-devletlerin devamı için oldukça çekici bir ideoloji olarak ileriye sürülebilir.

Millet kavramı 14. yüzyıldan beri kullanılan bir kavramdır. Latince “nasci” (doğmak) ve “natio” (doğum yeri, doğum ile beraber) kelimelerinin birleşmesi ile türetilmiştir. Millet kavramı, 18. yüzyılın sonlarına kadar siyasi bir anlam taşımadan kullanılmıştır. Millet ve milliyetçilik kavramı siyasi olarak 19. yüzyılın ortalarında literatüre girmiştir. Bu bağlamda ideolojik olarak ilk defa Fransız Papazı Augiston Barruel, Jakobenler’e karşı bu kavramı kullanmıştır. Millet kavramını tasvir etmek oldukça güçtür. Kelime olarak; etnik grup, ırk, devlet ve ülke gibi birçok kelimenin yerine kullanılmaktadır. Ernest Gellner, “Milletler ve Milliyetçilik” başlıklı eserinde milliyetçiliğin modernleşme ve özellikle sanayileşme süreciyle ilişkisi üzerinde durmuş; modern öncesi toplumlar feodal bağlar ve sadakatle birbirine bağılıyken, sanayileşmeyle birlikte toplumsal hareketliliğin ve bireysel girişimlerin artması sonucunda rekabetin gelişmesi, yeni bir kültürel kaynağa duyulan ihtiyacı beraberinde getirmiştir. Bu kaynak, özel toplumsal koşulların ve durumların ihtiyacını karşılamak amacıyla milliyetçilik tarafından sağlanmıştır. Gellner’e göre modern öncesi bağlara dönmek mümkün değildir (Ernest Gellner, 1992, s. 101).

Anthony Smith “Ulusların Etnik Kökeni” isimli eserinde modernleşme ile milliyetçilik arasındaki ilişkiye karşı çıkarak, modern milletler ile modern öncesi milletler arasında bir süreklilik olduğunu belirtmiştir. Smith’e göre milletlerin kökleri, ortak kültürel mirasa ve dilin içinde gömülü olup tarihsel süreklilik arz eder. Bu ortak kültürel miras, devlet olmayı ve bağımsızlık arayışını daha öncelere götürebilmektedir. Smith etnik kökenin milletçiliğin öncüsü olduğunu açıklamasına rağmen, mevcut etnik kökenlerin modern millet olmasını siyasal egemenlik doktrinin ortaya çıkmasıyla oluştuğunu kabul etmiştir (Smith, 1988, s. 12).

Eric Hobsbawn, milliyetçiliğin milletleri yarattığını söyleyerek milletlerin tarihsel sürekliliğinin ve kültürel saflığının bir “mitos” olduğunu ifade etmiştir. Hobsbawn’a göre, yaygın bir millet olma bilinci 19. yüzyıla kadar gelişmemiştir. Milli marşlar, milli bayrakların icadı, ilköğretimin yaygınlaşması millet olma bilincini ortaya çıkarmıştır. Dil konusuna da değinen Hobsbawn “milli dil” yaklaşımının saçmalık olduğunu, 19. yüzyıla kadar insanların çoğunun kendi dillerinin yazılı biçimini bilmediklerini, eğitilmiş seçkin kişilerin dilleriyle ortak yönü çok az olan bölgesel dillerle konuştuklarını belirtmiştir (Hobsbawn & Kertzer, 1992, s. 4). Milliyetçilik siyasetini belirleyen etkenler arasında ülke, etnik grup, ırk, din, dil ve kültür öğeleri bulunmaktadır. Fakat bir bahsi geçen nesnel etkenler etrafında bir milleti izah etmek her zaman geçerli olmayabilir. Millet

üyelerinin kendilerini siyasal ve psikolojik olarak aynı millete ait ve ondan olma şeklinde görmeleri o milleti diğer milletlerden ayıran özellik ortaya çıkar. Bu bağlamlarda millet terimi “siyasal bir grup” veya “kültürel bir grup” olarak iki yaklaşımla ortaya çıkar. Siyasal bir grup olarak milliyetçilik siyasal aidiyet ve yurttaşlık bağlamları etrafında şekillenir. Kültürel olarak ise milliyetçilik yaklaşımı milleti etnik kültürel bir varlık olarak tanımlamaktadır (Gökçe, 2022, s. 176-180).

Benedict Anderson ise modern milleti yapay bir olgu olarak düşünmüş ve bunu “hayali cemaatler” olarak adlandırmıştır. Anderson, milletlerin ortak bir kimliği devam ettirmek amacıyla belirli bir seviyede yüz yüze iletişim gerektiren gruplar olmadığını, daha çok zihinsel hayaller biçiminde var olduklarını ileri sürmüştür. Milli bir kimliği paylaşan kişilerin sadece az bir kısmı birbirleriyle karşılaşmaktadır. Dolayısıyla “millet” denen olgu var ise bu; eğitim, kitle iletişim araçları ve siyasal açıdan toplumsallaşma vasıtasıyla oluşmuştur (Anderson/Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması). Milliyetçilik; doğal olarak uluslara ayrılan insan topluluklarının, var olan belirli ve ortak özellikleri etrafında, ulusal özyönetim hükûmet türünü benimseyerek varlığını sürdüren bir fikir akımıdır (Greenfeld, 1992, s. 8). Milliyetçilik görüşü 1990’lı yılların başında Sırpların “etnik temizlik” programıyla sert bir şekilde gündeme gelmiştir. Sırpların ittifak halinde oldukları Bosna Hersek halkıyla karşı karşıya geldiği bu dönemde, çok etnikli toplum yapısında halklar arası eşitsiz müdahaleler ve kimlik üstünlüğü iddiasıyla öne çıkan Sırpların, kendi ulusları için hem ölmeye hem de öldürmeye istekli oldukları ideolojik bir etnik seferberlik durumu dünyanın gözleri önüne serilmiştir. Bunun yanında Yugoslavya’da eski komünist hükûmet tarafından uygulanan milliyetler politikası, bir yandan alt milliyetleri ve etnik grupları tanıırken, öte yanda ise etnik ve ulusal yerleşimi devlet sınırlarıyla belirleyen bir politika izleyerek etnik köken ve ulusal özyönetim arasındaki bağın önemini zayıflatmıştır (Calhoun, 1993, s. 212). Batı dünyasında birçok örneği ile karşılaşılan milliyetçilik akımı, özellikle Nazi Partisi’nin iktidara gelmesinin ardından yaşanan Holokost ile etnik milliyetçilik adı altında sınıflandırılması muhtemelen tarihsel vakalara da konu olmuştur. Etnik milliyetçiliğin neticesinde ortaya çıkan apartheid², kendini dönemin Yahudi azınlığı arasında ve ilerleyen dönemlerde Siyonizm olarak tekrar canlandırmıştır.

Siyonizm; tek bir ulusun parçası olduklarına inanılan tüm Yahudilerin, ulus sorununun kökenini ulusa ait bir toprak parçasına sahip olamamak olarak gördükleri ve çözümün Filistin’de bölgesel hâkimiyetle olacağına inandıkları bir hareket olarak tanımlanmaktadır. Siyonizm ideolojisi, Yahudilerin her ne kadar üzerinde yirmi asırlık Filistin egemenliği olsa da tarihi olarak vatan kabul ettikleri ve haklarının korunduğunu iddia ettikleri ideolojik bir söylem olarak karşımıza çıkmaktadır (Lockman, 1976, s. 3).

2. Hukuksal Düzenlemelerdeki Etnik Ayrıntılar

2.1. Vatandaşlık ve Geri Dönüş Yasası (1950)

İsrail göçmenlik düzenlemelerinin ana metni olarak ifade edilen Geri Dönüş Yasası, İsrail devletinin kurulmasının hemen ardından 1950 yılında ilk başbakan David Ben Gurion hükûmeti döneminde kabul edilmiştir. Her Yahudi bireyin şartsız bir şekilde İsrail toprağına kabul edilmesi ve yerleşme hakkı olduğunu ifade eden yasa, İsrail’in temel yasal metni özelliği olması şeklinde de karşımıza çıkar. Yasa, serbest göç politikasını Filistin’deki Yahudilerin değerlerinin en üstüne çıkararak dönemin başbakanı David Ben Gurion’un sözleriyle: “*Geri Dönüş Yasası’nın devlet otoritesi ile göç politikası arasındaki olağan ilişkiyi tersine çeviren bir yasa olarak anlaşılmalıdır.*” şeklinde belirtilmekte; serbest göçün Yahudiler için sonradan edinilmiş bir hak

² Apartheid, 20. yüzyılın ikinci yarısının büyük bir bölümünde Güney Afrika’nın beyaz azınlığı ile beyaz olmayan çoğunluğu arasındaki ilişkileri düzenleyen, ırk ayrımcılığını ve beyaz olmayanlara karşı siyasi ve ekonomik ayrımcılığı onaylayan bir politikadır. Apartheid’in temelini oluşturan mevzuat 1990’ların başlarında yürürlükten kaldırılmış olsa da, ayrımcı politikanın sosyal ve ekonomik etkileri 21. yüzyılda da devam etmiştir.

değil, devletin kurulmasından önce var olan doğal bir hak olduğunu ileri sürmektedir (Emst, 1950, s. 567).

İsrail'i Yahudilere özgü bir devlet haline getirmek için kabul edilen Geri Dönüş Yasası; yaş, ekonomik durum, eğitim, cinsiyet veya başka özelliklere bakılmaksızın tüm Yahudilerin İsrail'e göçünü amaçlayan bir yasadır. Tam vatandaşlık hakkı vererek göçmenlere hızlıca uygulanabilmesi ile yasa, 1950 yılında kabul edilmesinin ardından 1970 yılında "Shalit"³ kararı ile değiştirilmiştir. Süregelen haliyle günümüze ulaşmıştır (Perez, 2011, s. 79). Geri Dönüş Yasası, haklar ve vatandaşlık bağlamında beş bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler sırasıyla: Aliyah⁴ Hakkı, Oleh⁵ Vizesi, Oleh Sertifikası, Ülkede Yaşayanlar ve Ülkede Doğanlar, Uygulamalar ve Düzenlemeler olarak isimlendirilir (Knesset, 1950).

Geri Dönüş Yasası'nda vatandaşlık ile ilgili maddeler incelendiğinde yasanın 1. maddesi: "*Madde 1. 'Aliyah' hakkı: Her Yahudi, bu ülkeye 'oleh' olarak gelme hakkına sahiptir.*" olarak ifade edilmiştir (The Law of Return, 5710-1950, 1950, s. 1). İbranice dilinde kavramlaştırılan milliyet ve haklar ifadelerine denk gelen bu maddede, etnik olarak Yahudi olan yerleşimci veya göçmenlerin ülkeye dâhil olma, göçme ve yerleşme hakkının olduğu söylenebilir. Bu bağlamda ilerleyen maddelerde ise özellikle bu hakka sahip olduğu ifade edilen Yahudilere dair sınırlılık, garantiler ve bağlayıcılıklardan bahsedilmektedir. Yasanın 2. maddesi ise: "*Madde 2. 'Oleh' vizesi: (a) Aliyah, oleh vizesi ile gerçekleştirilecektir. (b) İçişleri Bakanı, başvuru sahibinin (1) Yahudi halkına karşı faaliyetlerde bulunduğu, (2) halk sağlığını veya devletin güvenliğini tehlikeye atabileceğine veya (3) kamu refahını tehlikeye atabilecek suç geçmişine olan bir kişi olduğuna kanaat getirmediği İsrail'e yerleşmek istediğini belirten her Yahudi'ye Oleh vizesi verilecektir.*" şeklinde ifade edilmiştir (Knesset, 1950, s. 1). Bakanla yasayı kullanma açısından geniş yetkilerin verildiği bu maddede, vize verme yetkisi tamamen bakanın inisiyatifine bırakılmıştır. Belirlenen sınırlılıklar zaman zaman yasama tartışmalarına da sebep olmuştur (Gavison, 2010, s. 27). İlgili maddede belirli şartlarla sınırlanan Oleh vizesinin özellikle madde bağımlılığı ve asayiş konularında "sabıkalı" sayılabilecek ve Aliyah hakkını kullanacak olan Yahudileri bu vizeden mahrum etmek için kullanılmış olması muhtemeldir. Avrupa ve diğer ülkelerden göç konusunda tüm Yahudilere kolaylık sağlayan Oleh vizesinin bu durumda seçkin, ari ve birinci sınıf Yahudileri ülkeye katmak için tasarlandığı söylenebilir.

Aliyah hakkı ilk defa hukuksal düzenlemeler içerisinde yerini 20 Eylül 1948 tarihinde kabul edilen Göçmenlere ve Turistlere Vize Verilmesine İlişkin Kurallar düzenlemesi ile bulmuştur. Müdürlük olarak kurulan ve göçmenlerin kabul edildiği Aliyah Departmanı, dönemin Göçmenlik Bakanı ve Hapoel Hamizrachi Partisi'nin lideri Moshe Shapira başkanlığında çeşitli ülkelerden göçü ve göçmenleri İsrail'e getirme organizasyonunu sağlayan bir birim olarak yetkilendirilmiştir. Yahudi Ajansı bünyesinde kurulan departmanın başkanlığına Hapoel Hamizrachi Partisi'nden Yitzhak Rafael getirilmiştir. Başkanlık, İsrail'e kimin girebileceği ya da giremeyeceği konusundaki göç kabul yetkileri hususunda görevlendirilmiştir. Sonraki yıllarda Aliyah Hakkı, Geri Dönüş Yasası'nda madde olarak kabul edilecek ve özellikle eklenen kısıtlamalar ile kendine anayasal bir zemin hazırlayacaktır (Hacohen, 1998, s. 67). Yahudi Ajansı ve İsrail'in öncelikli hedefleri arasında yer alan Aliyah'ı teşvik etme konusu özellikle son zamanlarda özelleştirilen veya

³ İsrailli Yahudi bir deniz subayı olan Benjamin Shalit, yurt dışında bir İskoç kadınla evlendi ve onunla birlikte İsrail'e döndü ve orada iki çocukları oldu. Shalit bir İsrail vatandaşı olduğu için çocuklar otomatik olarak İsrail vatandaşıydı. Ancak 1960'ların başlarında kendilerini ateist ama Yahudi ulusunun bir parçası olarak gören Shalitler, "din" kategorisini boş bırakarak çocuklarını "milliyet" tanımı altında Yahudi olarak kaydetmeye çalıştı. İçişleri Bakanlığı reddetti ve bunun yerine hem "milliyet"i hem de "din"i boş bırakmak istedi. Yahudilik, Yahudi geleneğinde anne tarafından takip edilen bir çizgiyi izlediğinden anlaşmazlık şiddetliydi. Shalit, Yüksek Mahkeme'ye dilekçe verdi ve mahkeme, 1970'te 5/4 oranında lehine karar verdi. Bu bağlamda milliyet kimliği İsrail'deki kişisel kimliklerden silindi, ancak ulusal nüfus sicilinde hala kayıtlı.

⁴ "Aliyah": Yahudilerin göçü

⁵ "Oleh" (çoğulu "olim"): İsrail'e göç eden Yahudi

finansmanı sağlanan kurumlar tarafından takip edilmektedir. Sağlanan mali desteklerle Aliyah'ı teşvik etmek ve Aliyah ile ülkeye girecek olan vatandaşları hazırlamak için özel girişimlerin de olduğu bilinmektedir. Buradan hareketle Yahudi diasporasının Aliyah konusunda İsrail hükûmetleri ile politik ve ekonomik bağlarını kullanarak İsrail içinde ve dışında koordineli bir şekilde hareket ettiğini söylemek mümkündür.

Geri Dönüş Yasası'na göre, Aliyah hakkını kullanmanın ilk aşaması Oleh vizesini almaktır. Bu kısımda genel olarak hedef ülkede Aliyah hakkını kullanacak olan vatandaş adayı için tahkikat yapılmaktadır. Konsolosluk uygulaması neticesinde annesinin Yahudi olduğu belirlenen adaylara Oleh vizesi verilirken, Yahudi olmayan bir anne ve Yahudi bir babadan olan kişinin de aile ilişkileri araştırılarak Oleh vizesini kullandığı görülmüştür. İkinci durum için her ne kadar vize hakkı verilmiş olsa da tahkikatın İsrail'de tamamlanacağı şerhi de düşülmüştür (Gavison, 2010, s. 78). Soy devamının anneden sağlandığı İsrail vatandaşlık hükümlerinde ve yasal düzenlemelerde özellikle Geri Dönüş Yasası kabulleri incelendiğinde etnik köken unsurunun vazgeçilmez bir kriter olduğu gözlemlenmiştir. Yasanın kabul edildiği dönem itibarıyla ari etnik seçimin ülkeye kabul için ön şart olduğu düzenleme her ne kadar çalışmanın hedef ögelerinden olsa da, aynı zamanda şartlı kabul edilen vatandaşlar için yıllarca Yahudiliklerini ispatlama hususunda yasal garantileme açısından kuşklara sebep olmuştur.

Sosyal inşacılık teorisi bağlamında değerlendirildiğinde; normların, sosyal ilişkilerin, değerlerin ve fikirlerin sosyal kimliklerin oluşmasında etkili bir role sahip oldukları bilinmektedir. Bu bağlamda kimlik ve aktörlerinin sosyal güvenlik ilişkisi söz konusu olduğunda ancak kolektif kimliklerin inşası ile aşıldığı söylenebilir (Günyel, 2021, s. 194). Birliktelik ve ortak yaşam alanını desteklemeyen vatandaşlık kavramı olmaksızın, ortaya konan tüm tanımlamalar oldukça sorunlu hale gelmektedir. Toplumsal içindeki en temel siyasi ilişki, vatandaşlık bağlamında olgunlaşmaktadır. Ulusa olan bağlılık, ulusu şekillendirme konusunda vatandaşına bütüncül bir görev verir. Organize toplumların genel doğası vatandaşlık kavramı ile kendini bulur. İsrail vatandaşlığının elde edilme şartlarını düzenleyen Geri Dönüş Yasası, siyaset teorisindeki vatandaşlık kavramı ile çelişmektedir. İsrail kuruluşundan bu yana kendini Yahudi devleti olarak nitelendirmiş, son elli yılda vatandaşlık konusunda İsrail hukukunda temel tartışmalar sürekli olarak gündemde kalmıştır. Bu nedenledir ki İsrail, Yahudilik ve Yahudi ulusal kimliği bağlamındaki ilişkiyi çözememiştir. Kimin Yahudi olduğu sorgulamasının cevabı Halakha⁶ (Yahudi Dini Hukuku) kapsamında cevaplandırılmış, bir döneme kadar sorunun cevabı dini hukuka göre verilmiştir (Edelman, 1998, s. 87).

2.2. Yahudi Ulus Devleti Yasası (2018)

İsrail'in yasama organı olan Knesset'te (İsrail Meclisi) Temmuz 2018'de kabul edilen ve Temel Yasa olarak adlandırılan Yahudi Ulus Devleti Yasası, Netanyahu hükûmeti döneminde çıkarılmıştır. Esas olarak İsrail bayrağı, milli marşı ve devletin başkenti gibi önceki düzenlemelerden oluşan yasa içeriğinin en belirgin özelliği, Arapçanın iki resmi dilden biri olma özelliğinden çıkarılıp "özel statülü" bir dil haline getirilmesidir (Kamir, 2020, s. 223).

İsrail nezdinde Yahudi Ulus Devleti Yasası'nın yapılmasının gerekliliği özellikle 1967 sonrası yaşanan işgal ile birlikte büyüyen yerleşimci ve yayılmacı devlet yapısının, toprakların genişlemesiyle beraber kimlik ön kabulünden ulus-devlet kabulüne evrilmesi ile doğmuştur. Öncesinde var olan yasal düzenlemeler ılımlı anlamda demokratik olarak ifade edilebilir olsa da, bu yasa sonrasında Filistinli nüfusunun artması ile birlikte siyasi ve toplumsal alanda ilerleyen Arap egemenliğine ket vurma hamlesi olarak değerlendirilebilir. Yasa ile birlikte tekçi demokratik değerlerin ve dışlayıcı Yahudi dayatmasının güçlendiği söylenebilir. Filistinliler için ise bu

⁶ Halakha: Ortodoks Yahudi dini hukukuna (Halakha) göre; Yahudi, Yahudi bir anneden doğan veya Yahudiliğe geçen kişidir. Kişi başka bir dine geçse bile Yahudi olarak kalır. Siyonizm, dini tanımın ilk yarısını paylaşıyor ancak ikinci kısımda farklılık gösterir.

topraklarda varlıklarını devam ettirmenin yaptırımlarla zorlaştığı yasa, demokratik değerlerin arayışında olan Filistin kurumlarının oluşumlarını da engellemiştir (Ghanim, 2021, s. 573).

Yahudi Ulus Devleti Yasası: Temel İlkeler, Devlet Sembolleri, Devletin Başkenti, Devletin Dili, Sürgünlerin Bir araya Getirilmesi, Yahudi Yerleşimi, Resmi Takvim, Bağımsızlık Günü ve Resmi Günler, Tatil ve Dini Bayramlar ve Bağlayıcılık olmak üzere toplam on bölümden oluşmaktadır. Yasada Temel İlkeler Bölümü 1. madde: “a) *İsrail Toprakları, İsrail’in kurulduğu Yahudi halkının tarihi anavatanıdır. b) İsrail, Yahudi halkının doğal, kültürel, dini ve tarihi kendi kaderini tayin hakkını gerçekleştirdiği ulus devletidir. c) İsrail’in ulusal kaderini tayin hakkının gerçekleştirilmesi sadece Yahudi halkına özgüdür.*” şeklinde ifade edilmiştir (Knesset, 2018:1). Ulusal Yahudi kimliği açısından değerlendirildiğinde maddenin öncelikli olarak toprak egemenliğini yalnızca Yahudilere bağladığı açıktır. Bu anlamda Arap/Filistin halkının aynı topraktaki binlerce yıllık varlığı reddedilmiş, bir dışlama pratiği aracı olarak da self determinasyon hakkını yalnızca Yahudi toplumuna özgü kılarak etnik bir kimlik gerilimi yaratılmıştır. Devletin garantörlüğünün maddenin b bendinde Yahudi halkının kültürel, dini ve tarihi mirası üzerine atfedilmesi, aynı zamanda etnik ulus milliyetçiliği bağlamında bir kimlik ikincilliği olarak öne çıkmaktadır.

Yahudi Ulus Devleti Yasası’nın 3. maddesi “*Kudüs bir bütün ve birleşik olarak İsrail’in başkentidir.*”, 5. maddesi ise “*Devlet, Yahudi göçüne ve sürgün edilenlerin toplanmasına açık olacaktır.*” şeklinde ifade edilmiştir (Knesset, 2018, s. 2). Yasanın 3. ve 5. maddeleri “*Tam ve birleşik bir Kudüs*” ifadesi ile Yahudi göçünü ve sürgünlerin toplanmasına imkân ve yasal altyapı sağlayan bir etnik ulus oluşum şeklini ilan etmiştir (Ghanim, 2021, s. 566). Kudüs’ü başkent ilan ederek Doğu Kudüs’ün yasadışı ilhakinin teyidi olan bu maddenin devamında sadece Yahudi yerleşiminin ulusal bir nitelik olarak geliştirilmesi, teşvik edilmesi ve desteklenmesi amacıyla etnik bir “Yahudileşme” onayı karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda Yahudi Ulus Devlet Yasası, yücelttiği Yahudi yerleşimci kimliğinin yanında Filistinlilerin insan haklarını da hiçe sayarak sömürgeci bir otoriteyi yasal ve açık hale getirmiştir (Ben-Youssef & Tamari, 2018, s. 78).

Yasada “Devletin Dili Bölümü” 4. maddesi: “a) *Devletin dili İbranicedir. b) Arap dili özel bir statüye sahiptir, dilin devlet kurumlarında nasıl kullanılacağı kanunla düzenlenir. c) Bu madde, temel yasa oluşturulmadan önceki Arap diline verilen statüyü değiştirmez.*” şeklinde ifade edilmiştir (Knesset, 2018, s. 2). Ulus Devlet Yasası ile birlikte daha önce güncel hayatta Arapçaya tanınan resmi tanınırlık ve kullanım hakkı, kendini ucu açık bir belirsizliğe bırakmıştır. İlgili yasanın 4. maddesi c bendinde her ne kadar yasa çıkarılana kadar Arapçanın edindiği kazanım ve değer korunacağı ifade edilmiş olsa da ikincilleştirilmiş Arap dili, Yahudi Ulus Devleti Yasası’nın sert adımlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Bu yasa bağlamında İsrail’de Yahudiler ve diğerleri anlamında genişleyen bir ayrımın görüldüğü söylenebilir (Belder, 2018, s. 6).

Yahudi Ulus Devleti Yasası’nın 6. maddesi: “a) *Devlet, Yahudilikleri veya vatandaşlıkları nedeniyle sıkıntı ve esaret altında olan Yahudi halkının evlatlarının ve vatandaşlarının güvenliğini sağlamak için çalışacaktır. b) Devlet, diasporada devlet ve Yahudi halkının üyeleri arasındaki yakınlığı güçlendirmek için hareket edecektir. c) Devlet, Yahudi diasporası arasında Yahudi halkının kültürel, tarihi ve dini mirasını korumak için hareket edecektir.*” 7. maddesi ise: “*Devlet, Yahudi yerleşimlerini ulusal bir değer olarak görecektir; bunların kurulmasını, gelişmesini teşvik etmek ve desteklemek için çalışacaktır.*” şeklinde ifade edilmiştir (Knesset, 2018, s. 2). Yasanın 7. maddesi Aralık 2022’de göreve gelen Netanyahu hükûmetinin Negev, Golan, Yahudiye ve Samarya’da yerleşik Yahudi nüfusunu teşvik edeceğini beyan etmesi ile siyasi bir propaganda unsuru olmuş, özellikle yasalaşan yayılmacı Yahudi yerleşimi politikası sonrasında Batı Şeria topraklarında yüzlerce İsrail karakolu ve yerleşimi ile Yahudi sivil varlığına ortam hazırlamıştır (United Nations, 2023, s. 70). Yasanın 6. maddesinin b bendi bilhassa kodlanmış bir apartheidin yasal taksonomisini ifade etmektedir. Burada İsrail’in garantörlüğü yalnızca Yahudi halkı üyeleri

için teskin edilmiştir. Bu ilişki ile yasa yerli olan Arap/Filistin halkının toprak ve insan haklarını sürekli olarak reddeden, yayılmacı Siyonist düşüncenin kanuni bir metni olarak değerlendirilebilir.

Hukukun üstünlüğü ve hukuk önünde eşitlik bağlamında değerlendirildiğinde Yahudi Ulus Devlet Yasası, işgal altındaki Filistin topraklarında ayrımcılık ve kimlik dayatması anlamında uluslararası insancıl hukuk çerçevesine aykırılıklar göstermektedir. Yasada açıkça görülen Yahudi kimliğinin anayasal olarak dayatılması, Yahudi etnik üstünlüğü ve egemenliğinin pekiştirilmesi unsurları uluslararası hukuk bağlamının da mutlak yasaklarını ihlal etmektedir. Özellikle birlikte yaşanan alanlarda yasa tarafından desteklenen apartheid politikası; vatandaşlık, toprak ve dini haklar bağlamını açıkça ayrımcılıkla istismar etmektedir (Jabareen & Bishara, 2019, s. 53). Yahudi Ulus Devleti Yasası her ne kadar “ulus kimliği” adı altında ifade edilse de kendi kaderini tayin etme konusunda yalnızca Yahudilere hak tanıdığı, Yahudilerin bölgesel anlamda hareket alanlarının teşvik edildiği ve Yahudi olmayanlar için ise kendi vatanlarında self determinasyon hakkına sahip olmadığının ifade edildiği bir yasa olarak eleştirilmiştir. Buradan hareketle sadece Yahudileri kapsayan bir etnik aidiyet temelinde İsrail kontrolü altında Araplara ayrımcılık yapıldığı ifade edilebilir.

Ulusların büyümesi ve ulus kimliğinin küreselleşme ile birlikte yeniden şekillenmesi sonucunda büyük güçlerin yine büyük güçlerle karşı karşıya gelmesi ihtimali azalmış, buna bağlı olarak geleneksel ulus kolektifi mekanizması zayıflamıştır (Hutchinson, 2003, s. 5). Bu çerçevede ele alındığında belirli sembolik öğeler ile ulus sıfatının yasalarla tanımlandığı fakat topraklarının üzerinde sonradan yerleşmiş olanlar için aynı öğelerin öteleyici ve ayrımcı mekanizmalar olarak kullanıldığı yasal düzenlemelerin İsrail özelinde, bilhassa dayatmacılığın şuurulu bir şekilde kamulaştırıldığı ve yasallaştırıldığı söylenebilir. Hutchinson’ın bahsettiği sürekli büyüyen ulus konfigürasyonu, İsrail’in dizayn ettiği yasal düzenleme etrafında düşünüldüğünde gelenekselliği bozmadığı için sürekli olarak dirençle karşılaşması muhtemel ulus ötesi milletlerce de eleştirilmeye açık bir mekanizma olarak ön plana çıkmaktadır. Diğer halkların reddedildiği, etnik temelli ve dışlayıcı bir anayasal kimlik oluşturan Yahudi Ulus Devleti Yasası’nın ürettiği ayrımcılık rejimi ile Batı Şeria da dâhil olmak üzere coğrafyadan ve üzerinde yaşayan diğer halklardan bağımsız bir etnik devlet tasavvuru dizayn ederek uluslaşmaktan uzak kaldığı söylenebilir.

2.3. İbrahim Anlaşmaları Sonrası Dönüşümler

İsrail, Birleşik Arap Emirlikleri ve Bahreyn hükümetleri arasında 15 Eylül 2020 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri arabuluculuğunda imzalanan İbrahim Anlaşmaları kapsamında İsrail, Birleşik Arap Emirlikleri ve Bahreyn ile ilişkilerinin normalleşmesi koşulunda Batı Şeria’daki hareketlenmelerini durdurmayı kabul etmiştir. Anlaşma neticesinde Araplar ve İsrail arasındaki yetmiş yıla yakın düşmanlığın normalleşme süreci çabaları ile duraksamaya uğradığı ve bölgedeki dengelerin değiştiği görülmektedir (Kiani, 2022, s. 3).

Anlaşma Birleşik Arap Emirlikleri ile İsrail arasında resmi olarak Barış, Diplomatik İlişkiler ve Tam Normalleşme Antlaşması olarak bilinirken genel olarak sağlık, tarım, turizm, enerji ve çevre gibi farklı sivil alanlarda iş birliğini teşvik etmeyi de amaçlıyordu. Kısa zaman sonra anlaşmaya katılan Bahreyn, bunu Barış, İş Birliği ve Yapıcı Diplomatik ve Dostane İlişkiler Bildirgesi olarak duyurdu. Aralık 2020’de ise Sudan ve Fas da normalleşme anlaşmalarına dahil olduklarını ilan ettiler. Anlaşmaların ilgi çekici özellikleri arasında katılımcı devletlerin hiçbirinin İsrail ile sınır komşuları olmamaları ve Arap İsrail savaşlarının herhangi birinde İsrail’e karşı mücadele etmemiş olmaları bulunmaktaydı. Bunun yanında anlaşma öncesinde halihazırda bu ülkelerle İsrail’in siyasi ilişkilerinin de iyi durumda olması söz konusu önemli bir ayrıntı olarak öne çıkmaktadır (Yossef, 2021, s. 14).

Filistin bağlamında incelendiğinde; İbrahim Anlaşmaları’nın taşıdığı önemin ve vizyonun öncelikli olarak İsrail’in İsrail-Filistin çatışmasının çözümüne yönelik on yıllardır süren sorunları,

Arap devletleri ile barışa giderek çözme amacıyla kendini gösterdiği çıkarımında bulunulsa da Mayıs 2021’de Hamas ve İsrail arasında yaşanan gerginliklerin ardından en sağlam anlaşmaların bile İsrail-Filistin arasındaki olaylardan tamamen etkilenmeyeceği anlamına gelmediğini ifade etmek doğru olacaktır (Guzansky ve Feuer, 2021, s. 2). Buna gerekçe olarak sürdürülebilir barışa engel teşkil eden aşağıda bahsi geçen konuların İbrahim Anlaşmaları kapsamında ele alınmadığını ifade etmek gerekir (Baqai ve Mehreen, 2021, s. 114):

- Filistinlilerin alt sınıf olarak görülmesi ve temel haklarının reddedilmesi,
- İsrail tarafından vaat edilen kalkınma ve güvenlik konularına riayet edilmemesi,
- Filistinlilerin Kudüs’te serbest dolaşım hakkının bulunmaması,
- Mültecilerin geri dönüş hakları,
- Filistinlilerin güvenlik düzenlemelerinden dışlanmaları

İbrahim Anlaşmaları ile Orta Doğu’da yeni müttefikler arayışında olan İsrail’in zorlayıcı toprak edinimi politikası, insan hakları ihlalleri, Filistinlilere yönelik şiddet, cinayetler ve dini mekanların kuşatılması eylemleri anlaşma tarafları nezdinde sonrasında çok da fazla engellenememiştir. Anlaşmanın ardından Filistin davasında bölgesel anlamda desteğin düştüğü gözlenmiştir. İsrail iç siyasetinde ise artan aşırılıkçı seçmen desteğini korumak için Netanyahu hükümeti tarafından Filistinlilere karşı agresif tavır ve politik tutumların devam ettirildiği de söylenebilir (Bashir, 2024, s. 673).

3. Göç ve Demografi Politikaları

Yahudilerin Filistin bölgesindeki toprak iddialarının dini boyutunu Yahudi tarihi ve kimliği konusunda önemli bir metin olan kutsal kitapları Tanah ifade eder. Sosyolojik olarak “göç tarihi” tabiriyle nitelendirilebilir olan Yahudi tarihi, Tanah metinlerinde Tanrı’nın Mısır Irmağı’ndan Fırat Irmağı’na kadar olan toprakları Yahudilere vadetmesi ile göçün başlangıcını anlatır. Bu noktada vadedilen topraklarda hak sahibi olma bağlamının kutsal metinlere bağlanması bir çeşit ahit olarak önem ihtiva etmektedir (Gökçe & Ballı, 2021, s. 76).

1948 yılında İsrail’in kurulmasının ardından on yıl içerisinde göç nedeniyle bölgede Yahudi nüfusu iki kattan fazla bir oranda artış göstermiştir. 1950’li yıllara gelindiğinde heterojen bir yapıya sahip olan nüfus düzeni “edot” ismi verilen etnik gruplamalara bölünmüştür. Yönetimin etnik sınıflandırma yapmasının sebebi dönem itibarıyla nüfusun yaklaşık %70 oranında farklı ülkelerden gelen Yahudilerden oluşmuş olmasıdır. Kitlesel göç sonucunda İsrail’de farklı kültürlerden ve ülkelere gelen Yahudilerin sıklıkla kültürel olarak çatışmaları da söz konusu olmuştur (Kirsh, 2003, s. 633).

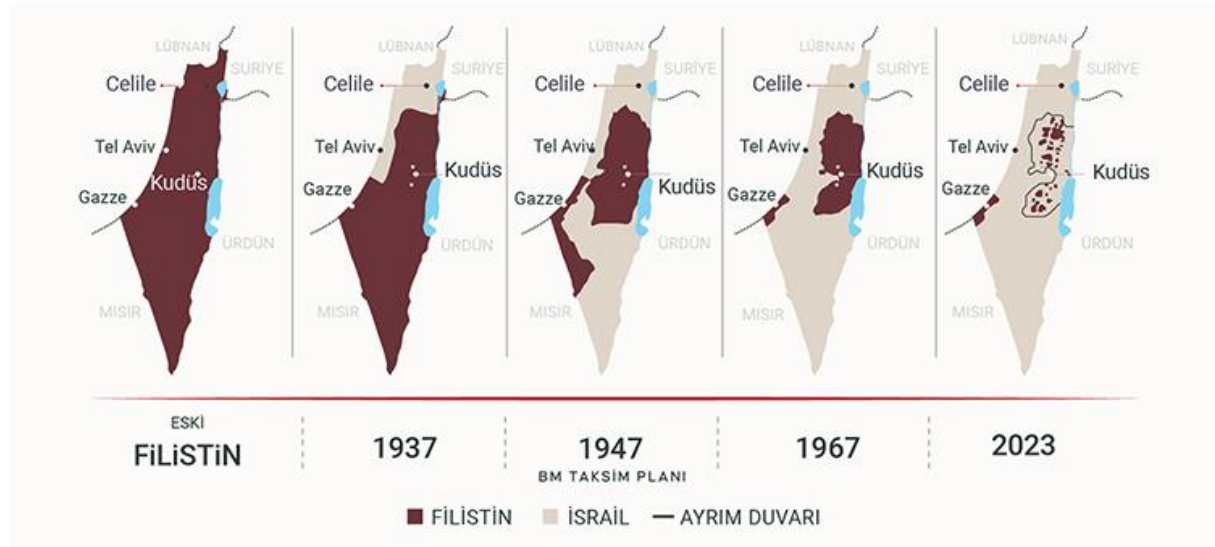
Batı demokrasileri ile karşılaştırıldığında 2010’lu yıllara kadar temel bir göç politikası bulunmayan İsrail, modern göçmenlik düzenlemeleri konusunda stratejik olarak yetersiz kalmıştır. Bunun sebebi İsrail’in bir “Aliyah ülkesi” olmasıdır. Özellikle 2000’li yılların başından itibaren yüksek oranlı kontrolsüz göçün ülkede boy göstermesi, göç konusunda yetkili olanların geçici politikalar üretmesinden kaynaklanmaktadır (Avineri, Shlomo; Orgad, Liav; Rubinstein, 2010, s. 17). Güncel yasalarda Yahudi halkının göçü hususunda iktidar ilişkileri ve Yahudi olmanın anlamı üzerine oluşan birtakım kamuoyu tartışmaları olmuş ve yer yer Bene Menashe⁷ örneğinde de

⁷ **Bnei Menashe** (İbranice : מְנַשֶּׁה בְּנֵי Menashe'nin Çocukları ", Hindistan'da Shinlung olarak bilinir.) Hindistan ve Burma sınırındaki çeşitli Tibet-Burma etnik gruplarından gelen ve İsrail'in kayıp kabilelerinden birinin soyundan geldiklerini iddia eden bir Hint-Yahudi topluluğudur. Bazıları Yahudiliği benimsemiştir. Topluluğun yaklaşık 10.000 üyesi vardır. Hareket; 1951 yılında bir kabile liderinin, halkın kadim vatanının İsrail olduğunu gördüğü bir rüyayı bildirmesiyle başladı ve bazı kabile üyeleri Yahudi oldukları fikrini benimsedi. Hareket başlamadan önce topluluk büyük ölçüde Hristiyan'dı . 20. yüzyılın sonlarında, Amishav grubundan İsraili haham Eliyahu Avichail, Menasseh'ten geldikleri açıklamasına dayanarak bu insanlara "Bnei Menashe" adını verdi. 2003-2004 yıllarında birkaç yüz erkek toplum üyesi üzerinde yapılan DNA testleri, Orta Doğu kökenine dair kesin bir kanıt

olduğu gibi Aliyah hakkını kullanmış olanların Ortodoks Yahudi modele bağlılıklarını kontrol etme politikası devlet tarafından uygulanmıştır. Bu anlamda dinselleştirilmenin yanında ırksallaştırılan bir toplumun da karşımıza çıktığını söylemek mümkündür (Egorova, 2015, s. 502). Oleh vizesi ile birlikte Aliyah hakkını kullanan vatandaş adaylarının göçlerini düzenlemeye İsrail'in genellikle belirleyici, tanılayıcı ve kesinlik gösteren kanıtlarla hareket ettiğini söylemek mümkündür. Bu bağlamda soy bağının Yahudilik ile bağlantılı olduğu tanılanan kişilere vatandaşlık hakkı veren İsrail, bu kitleleri sistemli bir şekilde ülke içinde ikamet ettirmeyi planlayan bir iç ikamet politikasına da sahiptir. Sonradan ülkeye kabul edilen veya yerleşik olan Yahudileri özellikle Arap nüfusun yoğun olduğu yerlere yerleştirerek Filistinlilerin bölgedeki etkinlik ve varlıklarını sürekli olarak tehdit altında tutmuştur. Zaman içinde çatışmalar ve intifa ile sonuçlanan bu tehcir politikasının özellikle Filistinli Araplar için bir tehdit politikası haline geldiğini söylemek mümkündür.

Filistinlilerin “Nekbe” adını verdiği “Büyük Felaket”, İsrail'in 14 Mayıs 1948 tarihinde kurulmasından bu yana devam eden bir tehcir politikası olarak gündemde yerini almaktadır. Askeri güçler marifetiyle boşaltılan mahalle, mezra ve köy yerleşkeleri yerine yerleştirilen Yahudi yerleşimcilerin varlığını, yerleşim yerlerinin isimlerini değiştirerek güçlendiren İsrail kurumları, yer yer “güvenlik, ruhsat ve yasal prosedürleri” de öne sürerek tehcir politikasını uygulamaya devam etmektedirler (Uçar, Mehmet Nuri; Aydemir, 2023). Nitekim 1917 yılından bugüne kadar süregelen öteleme ve soykırım uygulamaları gerek Almanya gerek İngiltere desteğiyle devam etmiş, İngilizlerin 1948 yılında İsrail'in kurulmasına verdiği destekle bölgedeki Müslüman ve Araplar üzerinde dışlayıcı pratikler uygulanmıştır. Gelineen noktada, bu yok sayma politikası ile beraber son yüzyılda Filistin'deki Yahudi varlığının nüfus ve toprak aidiyetinin oldukça arttığı söylenebilir (Şeyhanlıoğlu, 2023).

Şekil 1: Belirli Tarihlerle Filistin ve İsrail Demografisinin Değişimi (Anadolu Ajansı, 2023)

Şekil 1'deki haritalarda Arap ve Yahudi nüfusunun belirli tarihlerdeki demografik değişimi gösterilmiştir. 1917 yılı ve öncesinde herhangi bir Yahudi varlığı görülmeyen Filistin'de 1937

sunmadı. 2005 yılında Kalküta merkezli bir çalışma, anne tarafından Yakın Doğu kökenine dair kanıt buldu ancak bulguların Yakın ve Orta Doğu halkları arasında binlerce yıllık evliliklerin bir ürünü olduğunu öne sürdü. İsrail, o zamanlar İsrail'in Sefarad başhahamı olan Haham Shlomo Amar, Bnei Menashe'yi kayıp bir kabile olarak tanıyana kadar -2005 yılına kadar- Bnei Menashe'nin göçünü resmen desteklemedi. Bugün bile Bnei Menashe, Aliyah yapmak için Knesset'ten özel muafiyet talep etmek zorundadır.

yılında Siyonist hareketin etkisiyle Yahudi yerleşimlerinin başladığı görülmektedir. Birleşmiş Milletler (BM) Taksim Planı ile birlikte 1947 yılında Filistin topraklarının yaklaşık olarak %55'inin Yahudilere ayrıldığı söylenebilir. 1967 yılına gelindiğinde ise Altı Gün Savaşları'nın ardından İsrail Gazze, Batı Şeria ve Doğu Kudüs'ü işgal ettiğinden dolayı Filistinlilerin elinde oldukça küçük bir kısım toprağın kaldığı görülmektedir. Ayrım duvarları ile çevrilen ve sadece Batı Şeria ve Gazze'ye sıkışan Filistin'in 2023 yılında tüm kontrolünü İsrail'in aldığını söylemek mümkündür.

1947 yılında Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyet Rusya ile yapılan anlaşma sonrasında İsrail'in küresel anlamda Filistin topraklarına dair müdahalelerinin tepki almayacağını garanti ettiği söylenebilir. Anlaşma bağlamı ABD ve Sovyet Rusya'yı yeni kurulan İsrail ile yakın ilişkiler geliştirip bunu sürdürmek hedefleriyle motive etmiştir. Görünürde Filistin'de Arap devleti kurulmasını ve Kudüs özelinde yeni bir rejim düzenlenmesini içeren bu anlaşma koşulları, sonraki dönemlerde yerine getirilmemiş bir sözleşme olarak raflarda kalmıştır. Devam eden zamanda evlerinden sürülen Filistinliler için Birleşmiş Milletler'in oluşturduğu UNRWA (United Nations Relief and Works Agency) Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı, yaşanan insani krizi hafifletmek amacıyla BM tarafından atılan ilk adım olmuştur. 1990'lı yıllara gelindiğinde ABD'nin Oslo sonrası BM'nin Filistin meselesine müdahalesini zayıflatma çabalarıyla birlikte Aralık 1948'de BM Genel Kurulu'nda alınan 194 sayılı *“evlerine dönmek isteyen mültecilerin mümkün olan en kısa sürede dönmelerine izin verilmesi”* ve *“dönmemeyi tercih edenlerin malları için tazminat ödenmesi”* kararı sadece teknik olarak yürürlükte olan bir karar olarak kalmıştır (Bennis, 1997, s. 51).

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 1977 yılında gerçekleştirdiği toplantıda *“1967'den beri işgal altında bulunan Arap topraklarının on yıldan fazla bir süredir yasadışı İsrail işgali altında olmaya devam ettiği ve Filistin halkının otuz yıl sonra hala vazgeçilmez ulusal haklarını kullanmaktan mahrum olduğu”* hususunda endişelerini dile getirmiştir. Bu anlamda cebir kullanarak toprak edinmenin kabul edilemez olduğunu ve işgal edilen toprakların sahiplerine iade edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Filistin halkının koşulsuz ulusal hakkı olarak kabul edilen toprak egemenliklerinin sürekli olarak ellerinden alınmasının kınanması, beraberinde İsrail'in süregelen yasadışı işgalinin de Birleşmiş Milletler nezdinde hukuksuz olduğu gerçeğini dünya gündemine ilan edilmiştir (United Nations, 2023, s. 27).

İsrail'deki demografik dönüşümün en önemli faktörü, ülkenin Aliyah ile birlikte büyük bir göç dalgasına açılmasıydı. Özellikle 1948-1951 arasında karşılaşılan kitlesel göçün neredeyse yarısı Nazi faşizminden kaçan aşırı sağlıksız ve ekonomik yoksunluk içinde olan kimselerdi. Diğer yarısı ise Yemen, Irak ve Türkiye gibi Orta Doğu ülkeleri veya Mısır, Libya, Fas ve Tunus gibi Kuzey Afrika ülkelerinden gelmişti. Bu ülkelerden gelen Yahudiler ise genellikle kültürel olarak İsrail'e göç eden ve yeni kurulan devlette kendi kültürlerinde hayatlarını daha rahat idame edeceklerine inanan kişilerdi. 1950'li yılların sonuna doğru artan büyük çaplı göç dalgaları nüfusun yaklaşık %90'ının Yahudi olduğu, neredeyse tamamen tek etnik yapıya bir devlet modeline zemin hazırlamıştır (Hazan, Reuven; Dowty, Alan; Hofnung, Menachem; Rahat, 2015, s. 44).

İnsani gelişim öncelikle yaşam standardı olarak gerekenlerin erişimine kolaylık sağlanması ile olgunlaşan bir süreçtir. Bu standart yerine getirilirken temel gereksinimlerden güvenlik ihtiyacının karşılanamaması, toplumlarda krizlerle birlikte ciddi kitlesel zararlara neden olur (Aksu, 2021, s. 66). Yaşanan demografik dönüşümlerle birlikte özellikle gerileyen insani gelişme seviyesi Filistin halkını zor duruma düşürmüştür. Filistin devletinin ilk kurulduğu günden günümüze kadar değişen demografik yapısı İsrail'in nüfus mühendisliğinin ve kuşatma zihniyetinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yahudi gelenekleri antisemitizmi norm olarak gördüğü gibi, diğer yandan Yahudi olmayanların ise kendilerine potansiyel bir direnci olduğu inancını da benimsemiştir. Tarih çoğu zaman Yahudilere dünyanın düşmanlığını ve nefretini öğretmiştir. Neredeyse varlık

gösterdikleri her coğrafyada reddedilme, ötekileştirilme ve düşmanlık mesajları almışlardır. Bundan dolayıdır ki bu gelenek olarak Yahudiler tarafından içselleştirilmiştir. Bu histerinin temellerini dini literatürde tek tanrı inancına inanan İsrailoğulları'nın kendilerini diğerlerinden farklı ve daha önemli görmelerine dayandırmak yanlış olmayacaktır.

4. Yahudi Irkı Bağlamında Yapılan Genetik Çalışmalar

İsrail, Yahudi genetiği üzerine yapılan çalışmalara potansiyel göçmenlerin ırk kökenini belirlemek amacıyla başlanmıştır. Yapılan çalışmalarla elde edilen verilerin Yahudiliğin tanımlaması konusunda yeniden gözden geçirmeye ihtiyaç duyacağını söylemek mümkündür. Etnik tanımlama çalışmaları ile birlikte Yahudi genetiğinin yeni tanımlamaları, İsrail'i etnik devlet tartışmalarının içine hızlı bir şekilde sürüklemiştir.

Yahudi genetik çalışmaları üç aşamada incelenebilir, s. 1. Genetik araştırmalarda kullanılan Yahudi örneklemeleri, 2. Yahudi tarihinin DNA ile takibi ve 3. Haploid⁸ örneklemeleri kullanılarak toprak iddialarının meşrulaştırılması. Çalışmalarda Aşkenaz Yahudileri denek olarak kullanılmış, bazı genetik hastalıklar üzerine testler yapılmıştır. Aşkenaz Yahudileri; Kudüs ve Ortadoğu'dan getirdikleri gelenekleri, Orta Çağ'dan bu yana yerleşim halinde oldukları Ren Nehri boyunca idame ettiren bir Yahudi grubudur. Genetik testlerin ilk amacı, bireylerin kökeninin Yahudi olduğunu belirlemektir. Bu doğrultuda 1977 yılında Michael Hammer ve ekibi "Kohen Geni"ni bulduklarını ifade etmişlerdir. Hammer'ın çalışmasında kendilerini ruhban sınıfı olarak tanımlayan üç ülkeden 188 erkek Yahudi denek kullanılmış, burada altı haploid tanımlanmıştır. Yapılan testler sonucu geliştirilen mutasyonların uğradığı varyanslar da hesap edilerek soyun 106. nesile dayandığı iddia edilmiş, bunun da yaklaşık olarak Harun'un (Musa'nın kardeşi) dönemine denk geldiği ifade edilmiştir. Böylelikle deneklerin üst soyu Mısır'dan çıkış dönemine dayandırılmıştır. Çalışma sonucunda demografik olarak da Aşkenaz Yahudilerinin Filistinliler, Suriyeliler, Lübnanlılar, Kürtler ve Anadolu Türkleri ile daha çok ortak noktaları olduğu ve kesin olarak Ortadoğulu oldukları iddiası güçlenmiştir (Kahn, 2005, s. 183).

2013 yılında Masha Yakerson⁹ davası ile gündeme gelen ve İsrail Başbakanlık Ofisi tarafından resmi olarak da açıklanan DNA testlerinin; Yahudi genlerini yasal anlamda okunabilir kılma, vatandaşlık bağlamına DNA testleri ile kesinlik kazandırma ve DNA düzeyinde Yahudiliği kutsallaştırma amacı taşıdığı söylenebilir (McGonigle & Herman, 2016, s. 474). 1993 yılında İsrail'deki 7 topluluktan 270 Yahudi ve 62 Arap olmak üzere toplam 332 kişinin mitokondriyal DNA'sı analiz edilmiştir. Haploidler belirlenen fragman paternleri ile karşılaştırıldıktan sonra toplulukların farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir. Yapılan genetik uzaklık analizlerinde ise sadece Etiyopyalı Yahudiler topluluğunun diğer gözlem grubundan farklı görüldüğü sonucuna varılmıştır (Ritte & Neufeld, 1993, s. 360). Yapılan genetik testlerin sonuçlarına bakıldığında göç hareketlerinin günümüzde hala genetik yakınlığını devam ettirdiği görülmüştür. Yaklaşık 2000 yıl önce Afrika'ya göç eden Yahudilerin genetik izleri günümüz Yahudilerinde de görülmekte; Tunus, Fas, Cezayir ve Etiyopya'da yaşayan Yahudi topluluklarının taşıdığı genetik imzaların Yahudi geçmişi ile örtüştüğü tespiti güçlenmektedir (Saey, 2012, s. 8).

Genetik çalışmalar her ne kadar göçmenlerin ırk kökenleri üzerine yoğunlaşmış olsa da, İsrail özelinde vatandaşlığın Yahudilik kanıtı olarak ön şartı olduğunu da göstermektedir. Gerek hükûmet gerek Yahudi diasporası tarafından desteklenen bu çalışmalar, etnik belirleyici özelliğinin yanında demografik olarak toprak ve saha sahipliğini de pekiştirir niteliktedir. Kişinin Yahudi, yurdunun ise bugünkü Filistin olduğu iddiasını her açıdan desteklemek için DNA

⁸ Haploid (haploit genotip), bir organizmada tek bir ebeveynden birlikte miras alınan bir grup gendir.

⁹ Masha Yakerson, Rusya'da Yahudi bir genç kadındır. 2013 yazında Birthright Israel programına katılmak istediğinde St. Petersburg'daki İsrail Konsolosluğu'nun Yahudi olduğunu kanıtlaması için DNA testi talep ettiği gündeme gelmiştir. Doğum kaydının üç yaşında yapılmış olması nedeniyle Yahudiliği ile ilgili şüphe duyulduğu ve bu durumun "Rus Yahudilerine yönelik açıkça ırkçılık" olarak nitelendirildiği bildirildi.

testlerine başvuran İsrail, genetik araştırmalarla kendi ve öteki ayrımını netleştirmiş; elde edilen verileri ise bilimsel kanıtlayıcı olarak yasal düzenlemelerine entegre etmiştir.

5. Siyonizm Hareketinin Yahudi Etniği Öncüllükleri

Siyonizm; Yahudilerin tek bir ulusun dinamiği olduğuna inanan, bu ulusun sorunlarının ana kaynağı olarak ulusa ait bir toprak parçasının olmamasını sebep gösteren, Yahudilerin yaklaşık 2000 yıllık sürgüne rağmen Filistin toprağı üzerinde hak sahibi olduklarını iddia eden bir harekettir. 19. ve 20. yüzyıllarda ortaya çıkan yabancı sömürgecilerin varlıklarını gösterdikleri ülkelerden kovulmasını amaçlayan milliyetçilik hareketlerinin tam aksine Siyonizm, Arapların yaşadıkları topraklarda sömürgeci bir hareket olma özelliğı taşımaktadır (Lockman, 1976, s. 3).

Moses Hess'in (1812-1875) Yahudi milliyetçiliğini dini kavramlarla formüle etmesinin ardından Perez Smolenskin (1842-1885) tarafından kurulan Siyonizm hareketi, modern Yahudi geçmişinin arka planında kökenleri incelenmesi gereken bir harekettir. Smolenskin tarafından çağdaş ve geçmiş arasında farklılıklarla ifade edilen hareket, aynı zamanda Avrupa düşün dünyasının hareketlerinin de bir varyasyonu olarak nitelendirilebilir. Bu anlamda Smolenskin, Siyonizm hareketini ırk ve kültür anlamında benzerlerinden farklı tutmuştur. Ona göre, din ve millet öğeleri birbirinden ayrılmaz ikililerdir. Theodor Herzl tarafından 1897 yılında Birinci Siyonist Kongresi düzenlenmiş, özellikle "Toprak ve Halk" eksenini etrafında bağdaştırma ve çözümlemeler yapılmıştır. Avrupa milliyetçilerinin etnik doktrinlerinden etkilenen Siyonistler için Filistin topraklarının Yahudilerin hakkı olarak yeniden canlanması fikri burada ortaya atılmıştır. Halk tanımı bağlamında ise Vladimir Jabotinsky'nin "en yüce Tanrım, Yahudi halkıdır" ifadesi ile etnik olarak güçlenen ve kabul gören yaklaşım benimsenmiştir (Taylor, 1972, s. 39).

Yahudi milliyetçiliğinin yükselişinin etnik antisemitizmin yükselişi ile birleştirilmesi, Siyonizm'in etnik bir hareket olduğunu desteklemektedir. Seküler Siyonist düşüncesindeki anlatıların da etnik çağrışımları gösterdiği bilinmektedir. Bu noktadan hareketle tasarlanacak olan bir Yahudi özgüllüğü kendini ifade ederken Sina Dağı'ndaki İsrailoğulları'nın ortak ırk ve deneyim ekseninde bir tarihsel geçmişi karakterize etmektedir. Bu deneyim etrafında kendini seçilmiş ilahi bir ulusa ait ve Yahudi soylu olarak tanımlayan gürûhun, peygamberlik ve mesihçilik etrafında ifade edilen özgüllüğü dünyaya özel bir katkı olarak gördükleri de söylenebilir (Gitlis, 2022, s. 33).

Toprak bağlamında Siyonizm uygulamalarından söz edildiğinde varlıkları reddedilen Filistinlilerin etnik temizlik yapılarak ülkelerinde nüfussuzlaştırılmaları en önemli ve güncel örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Kapsamlı olarak çoğu hukuk çalışması tarafından da ele alınan bu durum, Filistinli hukukçu Henry Cattani tarafından "*taşınabilir mallar söz konusu olduğunda medeniyetin ortaya çıkmasından önceki günleri anımsatan bir yağma çılgınlığı yaşandı*" şeklinde ifade edilmiş, yaşanan yağmanın şiddeti ve etnik olarak Arapların topraklarından kovulması oldukça trajik bir şekilde anlatılmıştır (Sultany, 2023, s. 7).

Bilimsel kavramsallaştırma yapılırken bir ideoloji eylemleri ve uygulamaları dâhilinde değerlendirilir. Bu anlamda Siyonizm bir grup insanın özgürlük ve güvenliğine dair bir savunuyu sunuyorken, diğer grubun aynı hak ve özgürlüklerini reddediyorsa bu durumu doğru olarak nitelendirmek söz konusu değildir. Aynı zamanda bu eylemlere karşı duranları antisemitist olarak nitelendirmek ideoloji okuyanları doğru bilgilendirmek de değildir. Nüfusun etnik yapısına rağmen İsrail yurt dışındaki sağcı ve sömürgeci rejimleri desteklerken aynı zamanda en ağır ırkçılık biçimlerine karışmış ve karışmaya da devam etmektedir (Fichtelberg, 1982, s. 25).

6. Likud Partisi (Netanyahu Dönemi) Etnik Söylemler

Hâlihazırda görevde olan Likud Partisi'nin siyasi kökleri Yahudilerin devlet öncesi dönemine dayanmaktadır. Likud Partisi ilk olarak 1948 yılında İsrail'in kurulmasıyla birlikte Irgun adındaki illegal milis gücü Herut ismiyle siyasi arenada yerini almıştır. Yeni kurulan Herut Partisi, bağımsız yarıştığı ilk seçimlerde 120 sandalyenin 8-17'sini kazanmış, 1973 yılında ise resmi olarak Likud

Partisi adıyla kurulmuştur. Liberal Parti ile olan koalisyon ortaklığı partinin ilk döneminde siyasallaşmasına ve destek kazanmasına olanak sağlamıştır. Ardından ilk seçimini 1977 seçimlerinde kazanmıştır. 27 yıl boyunca (1977-1984; 1990-1992; 1996-1999; 2003-2005; 2009-2021; 2022'den itibaren) seçimlerde boy gösteren Likud Partisi lideri 6 yıl boyunca (1986-1990; 2001-2003) başbakanlık görevini yerine getirmiştir (Kenig & Rahat, 2024, s. 446). Likud Partisi günümüz lideri 1949 yılında Tel Aviv'de doğan Binyamin Netanyahu'dur. Netanyahu eski nesil siyasetçilerin aksine parti içi çekişmelerle gündemini meşgul etmemiş, yeni nesil siyasi ve toplumsal sermayesi ile İsrail sağında kendine oldukça etkili bir yer edinmiştir. Binyamin Netanyahu medyayı etkin kullanabilen, halkla ilişkilere önem veren, milliyetçi söylemleri etkili kullanan ve aynı zamanda ülkede dış tehdit konularının aciliyeti bağlamını politikasına oldukça ustaca entegre edebilen bir lider olarak İsrail'in tarihsel bölge bütünlüğü üzerine politikalar üretmiştir (Çinkara, 2023, s. 1809).

Likud Partisi ideolojisi kısaca "Büyük İsrail" düsturu üzerine kurulmuştur. Bu ideoloji, Batı Şeria'yı İsrail topraklarının ayrılmaz bir parçası olarak tanımlamaktadır. Ürdün devletinin bölge üzerindeki egemenliğini reddeden ideoloji, Filistinlilerin bölgedeki self determinasyon hakkını da reddederek Filistinlilere sadece günlük yaşamlarını sınırlı bir şekilde yürütme özerkliği tanımıştır. Menachem Begin tarafından Aralık 1977'de Camp David Anlaşması ile ortaya atılan ilk Filistin Özerklik Planı, tuhaf bir şekilde yalnızca işgal altındaki halk için tasarlanmıştır. Bu anlamda toprakları ifade etmemesinin de oldukça manidar olduğu söylenebilir. Hatta bu plan daha sonra İşçi Partisi lideri Yigal Allon tarafından *"insanların yerçekiminden kurtulup havada süzülmesinin yalnızca Marc Chagall'ın resimlerinde mümkün olduğunu ve bu sanatsal tuhaflığı anlamlı bir siyasi gerçekliğe dönüştürmenin imkânsız olduğu"* şeklinde eleştirilmiştir (Shalim, 1996, s. 7).

Milliyetçi ve Yahudi kimliğini önceleyen tutumlarıyla öne çıkan Likud Partisi, Araplara ait bir Filistin devletini reddederek Filistin topraklarının tarihsel anlamda Yahudilere ait olduğunu savunmaktadır. Zaman zaman uluslararası kurumların barış çabaları kapsamında baskı altında kalmış olsalar da partinin ideolojisi Filistin devletini Eretz İsrail olarak görmekte ve kesinlikle varlığını reddetmektedir. Partinin bu yaklaşımı Menahem Begin döneminde de BM Güvenlik Konseyi'nin kararlarını reddederek kendileri açısından diğerleri olan Arapları etnik bir ayrımcılıkla *"Eretz İsrail'in Arapları"* şeklinde ifade etmesiyle uluslararası alanda toprağını reddettiği bir toplum olarak nitelendirmiştir (Ulutaş et al., 2012, s. 74). Likud Partisi ve Netanyahu döneminde etnik ayrımcılık söylemleri ile bilinen Ulusal Güvenlik Bakanı ve aşırı sağcı Otzma Yehudit (Yahudi Gücü) partisinin lideri Itamar Ben-Gvir de Filistinlileri yok sayma politikasının destekleyicilerinden olmuştur. 2021 seçimlerinde Ulusal Birlik partisiyle birleşerek İsrail parlamentosuna girmeyi başaran Yahudi Gücü Partisi'nin (Otzma Yehudit) lideri Ben-Gvir ırkçılığa teşvik, mala zarar verme ve terör örgütü propaganda materyaline sahip olma suçlarından 16 yaşında hüküm giymiş bir siyasetçidir. 2023 yılında yaptığı *"Benim, eşimin ve çocuklarımla Yahudiye ve Samiriye'de dolaşma hakkı, Arapların hareket özgürlüğünden daha önemlidir."* açıklaması ile tepki toplayan siyasetçi ve avukat Ben-Gvir, Filistinlilere dair nefret söylemleriyle tanınmaktadır (Al Jazeera, 2023). Siyasi iktidar veya egemen güç tarafından getirilen baskıların zaman zaman devlet terörüne dönüştüğünü görmek malumun sıradanlaşması olarak sıklıkla karşımıza çıkar. Bu bağlamda devletin sahip olduğu kamu gücünü aşırı kullanmak veya toplum üzerinde bu gücü kullanarak şiddet çeşitlerinin birçoğunu göstermek de devlet terörü olarak nitelendirilebilir (Gökçe & Aksu, 2020, s. 194). Etnik azınlıkları belirlemek etnik bağlamda; azınlık belirleyici, terör önlemlerini önleme ve nedenlerini anlamaya yönelik faaliyetler bütünü olarak ifade edilebilir. Baskın gruplardan din, dil, ırk, milliyet, kültür ve köken bağlamında ayrım özellikleri gösteren iradelerin terör faaliyetlerine katılım biçimleri de etnik terörizm olarak tanımlanabilir (Gökçe ve Aksu, 2025, s. 55; Aksu ve Dere, 2021, s. 7).

7. Sonuç

Etnosiyonizm kavramı Yahudi milliyetçiliğini ifade eden “Siyonist” ve ırk/etnisite anlamına gelen “etno” kelimelerinden türetilmiş bir terimdir. Bu terim, mevcut devletin etnik temelli yönetilmesinin bir ifadesidir. Bu bağlam etnik kimliği temel alan bir Siyonist yaklaşım anlamına da gelir. Etnosiyonizm; ulusun temelini etnik köken, kültür ve soy üzerine kurulduğu etnik kimliğe dayalı bir milliyetçilik biçimidir. Etnosiyonist yaklaşım ise İsrail’in etnik olarak Yahudi kimliğini tanıması ve diğer etnik gruplara ayrımcılık yapmasını ifade eder. Çalışmada etnosiyonizm bağlamı İsrail’in hukuksal metinleri, göç politikaları, vatandaşlık uygulamaları, Siyonizm ve güncel hükûmet politikaları çerçevesinde incelenmiştir. Hukuksal metinlerden, tarihsel süreçle birlikte gelişen göç hareketlerinden, vatandaşlık kabullerine dair bilimsel incelemelerden ve Siyonizm fikir akımından elde edinilen etnik örnekler, uygulamalar ve çıkarımlar, İsrail’in etno-devlet görünümünü destekler şekilde yorumlanmıştır.

İsrail hukuksal metinleri çerçevesinde yapılan incelemelerde 1950 yılında kabul edilmiş Vatandaşlık ve Geri Dönüş Yasası’na göre, etnik olarak Yahudi olan her göçmenin İsrail’e göç etme hakkına sahip olduğu görülmüştür. Yasanın devam eden maddelerinde ise vatandaşlığa dair sınırlılıklar ve garantilerden bahsedilmiş, İçişleri Bakanı’na verilen yetki ile vatandaşlık kabullerinin gerçekleşeceği ifade edilmiş olmasının yanında özellikle “sağlıksız ve güvenlik riski” oluşturacak olan Yahudilerin Oleh vizesinden yararlanamayacakları ifade edilerek etnik seçkinliğin yasal zemini hazırlanmıştır. Göç kabulleri gerçekleşirken her ne kadar hedef ülke konsolosluk kayıtları esas alınsa da mali olarak desteklenen Yahudi diasporasının öngörü ve incelemelerinin de kayda alındığını söylemek mümkündür. Siyaset bilimindeki vatandaşlık kavramı ile çeliştiği açıkça görülen bu yasal düzenleme, ortak yaşam alanı, birliktelik ve toplumsal huzuru desteklemediği için sorunlu bir hukuksal metin olarak literatürde yerini almıştır. 2018 yılında Knesset tarafından kabul edilen Yahudi Ulus Devleti Yasası ise Arap dilinin resmi dil olmaktan çıkarılıp özel statülü bir dil haline getirilmesi ile dikkatleri üzerine çekmiştir. Bu yasanın gayriresmî gerekçesinin özellikle artan Arap nüfusunun siyasi ve toplumsal alanda etkin hale gelmesine, Filistin’in toplumsal olarak söz sahibi ve egemen olmasına engel olmak olduğunu söylemek mümkündür. Self determinasyon hakkının yalnızca Yahudilere ait olduğunun açıkça ifade edildiği yasanın devam eden maddeleri incelendiğinde de, etnik bir kimlik gerilimi yaratıldığı ve Filistin halkının binlerce yıllık varlıklarının reddedildiği ifade edilebilir. Ayrıca kültürel ve tarihi özgüllüğe atıf yapılan ilgili hukuksal metinde, devlet vasfının garanti altına aldığı kültürel mirasın yalnızca Yahudilere ait olanlar olduğu ifade edilerek tam anlamıyla etnik milliyetçilik bağlamında kimlik ötekileştirilmesi de yapılmıştır. Yahudi Ulus Devleti Yasası’nın kadim Kudüs şehrini “*tam ve birleşik bir Kudüs*” ifadesini de kullanarak pekiştirilmiş bir başkent ilan etmesi, garanti altına alınan “*devlet Yahudi göçüne açık olacaktır*” maddesi ile Doğu Kudüs’ün de ilhakına yasal bir zemin hazırlamıştır. Aynı zamanda Yahudi yerleşimi için yasada kullanılan “*devlet Yahudi yerleşimlerini ulusal bir değer olarak görür*” ifadesi Filistinlilerin bölgede varlıklarının yasal olarak yok sayılmasıdır. Diğer halkların reddedildiği, etnik temelli ve dışlayıcı bir anayasal kimlik oluşturan Yahudi Ulus Devleti Yasası’nın; dil, din, ırk ve kültür anlamında tüm “ötekileri” savunmasız bıraktığı ve etnik olarak sadece Yahudi olana ayrıcalık tanıdığı İsrail yasal düzenlemeleri ile sabittir. Bu anlamda çalışmada etnosiyonizm olarak tanımlanan bu ideolojinin İsrail’de yaşayan Araplar, Hristiyanlar, Dürziler gibi grupların eşit vatandaşlık haklarını gölgelediğini söylemek mümkündür.

İsrail’in göç politikaları üzerine yapılacak olan incelemelerde özellikle İbranice “*Kutsal Yazılar*” anlamına gelen *Tanah* önemli bir metin olarak literatürde yerini alır. *Tanah*, “*Mısır Irmağı’ndan Fırat Irmağı’na kadar olan toprakları Yahudilere vadetmesi*” göç ile bütünleşen İsrail tarihine referans olmuştur. Tanrı ile bir akit olarak nitelendirilen kutsal metinler, İsrailoğulları’nı tarihin her döneminde göçe motive etmiştir. Yaşanan göçlerin çoğunlukla Filistin gibi binlerce yıldır o topraklarda yaşayan halkların mülklerine cebren olması, gerek Birleşmiş Milletler’in gerek dünya

devletlerinin bazen kâğıt veya masaüstünde de olsa tepkilerini çekmiştir. Özellikle Aliyah hakkının İsrail hukukunca kanunlaşması, İsrail'in kendince bu “meşru” politikasını dünya gündemine Filistinlilerin yaşadığı trajedilerle taşımıştır. 1917 yılında neredeyse tamamı Filistin devletine ait olan topraklar; günümüzde yağma, dışlama, zorunlu göç, işgal ve zorla alıkoyma eylemleriyle nüfus ve toprak bütünlüğü anlamında İsrail'in kuşatma politikası altında birçok acıya sahne olmuştur.

Çalışmada Yahudi kimliğini sadece dini değil, aynı zamanda etnik bir temele dayandırmış; Yahudi ulus-devletini bu etnik temele göre tanımlayan bir görüş olarak etnosiyonist uygulamalar, Yahudi kimliğinin tanımlanması konusunda yapılan genetik testlerde de kendini göstermiştir. İsrail Başbakanlık Ofisi tarafından resmi olarak kabul edilen DNA testleri araştırmalarının, vatandaşlık konusunda etnik olarak Yahudi olduğunun kanıtlanması gereken kişiler üzerinde yoğunlaşmış olmasına rağmen özellikle Likud Partisi'nin iktidara geldiği 1977 yılında hız kazanmaya başladığı gözlemlenmiştir. Özel nitelikte Yahudi gruplarının denek olarak kullanıldığı, haploid araştırmaları bağlamında bilimsel olarak üst soya ulaşmaya çalışılan incelemelerin objektif olarak etnik köken üzerine yapılan etnosentrik bilimsel çalışmalar olduğu kesinlik kazanmıştır. Bireyin kökeni ve vatanının üst soya bağlı olarak Filistin olduğu kanısına varılan bu araştırmaların sonuçları bilimsel kanıtlayıcı olarak İsrail yasal süreçlerine de referans olmuşlardır.

Etnosiyonizm kavramı İsrail Siyonizm'i bağlamında kullanıldığında, Siyonizm'in Yahudi kimliğine ve soyuna dayalı olarak tanımlandığı, daha kapsayıcı vatandaşlık anlayışını reddeden bir yaklaşımı ifade edebilir. Vatandaşlık temelli milliyetçilikten farklı olarak yurttaşlık bağı değil, kan bağının esas olduğu, kültürel milliyetçilikten daha katı ve etnik önemin vurgulandığı Siyonizm hareketi; Yahudilerin tek bir ulusun dinamiği olduğuna inanan, bu ulusun sorunlarının ana kaynağı olarak ulusa ait bir toprak parçasının olmamasını sebep gösteren, Yahudilerin yaklaşık 2000 yıllık sürgüne rağmen Filistin toprağı üzerinde hak sahibi olduklarını iddia eden bir harekettir. Tarihte görülen birçok milliyetçilik akımı kendini yabancı tahakkümlerin prangalarından özgür kılma amacıyla ortaya çıkmışken, Siyonizm tam aksine Filistinli Arapları tahakküm altına almaya çalışan ve sadece Yahudi olanın üstün sayıldığı milliyetçi bir harekettir. Bir Sovyet Yahudisi olan Vladimir Jabotinsky'nin Siyonizm hareketinin ilk zamanlarında kullandığı “en yüce Tanrım, Yahudi halkıdır” ifadesi etnik olarak bu hareketin ne denli kendinden olmayanın düşmanı olduğunu anlatmaya özet teşkil edecek bir cümledir. Seküler Siyonist düşüncenin Sina Dağı'ndaki İsrailoğulları'nın ortak ırk ve deneyim ekseninde bir tarihsel geçmişinin bütün olduğu fikri de etnik Yahudi özgüllüğünün Siyonist taraftarlar için neyi ifade ettiğinin somut bir göstergesidir. Sadece kendinden olan insanların özgürlük ve güvenliğine dair düşünce tesis etmiş olan bu hareket, kendinden olmayan Arapların etnik temizliğine kademeli olarak sebep olmuştur. Gerek seküler gerek liberal olarak isimlendirilsin, Siyonizm hareketinin herhangi bir mensubu için Filistinli olanın veya toprağının herhangi bir değeri bulunmamaktadır.

Yakın dönem İsrail siyaseti tırmanan Filistin direnişi ile birlikte oldukça sert ifadeler ve eylemlerin adresi olmuştur. Binyamin Netanyahu öncesindeki Likud Partisi lideri Menahem Begin, partinin Araplara karşı tavrını ve anlamını, Filistinlileri “Eretz İsrail'in Arapları” diye isimlendirerek göstermiştir. Son dönemlerde İsrailli aktivistlerce “Araplardan nefret etmekle ve bu nefreti, iktidarını devam ettirmek için kullanmakla” ilişkilendirilen Netanyahu, kabinesindeki ırkçı bakanların ve dönemindeki diğer siyasi figürlerin Filistinlileri dışlayan söylemlerinin de paydaşı ve destekleyicisi olmuştur.

Sonuç olarak; 20. yüzyılın ortalarında Aryan ırkının üstünlüğünü iddia edinen Nazi zulmünün acımasız muamelesine maruz kalmış Yahudilerin, tezat bir motivasyonla vatanlarını işgal ettikleri Filistinlilere dair uyguladıkları etnik temelli politikaları yalnızca tarihten ders almak değil, aynı zamanda modern zamanın ulus ve insan hakları gereklerine aykırı olarak nitelendirmek oldukça insani bir kanıdır. Çalışma, ırk ötekileştirmesine maruz kalmış fakat inanç ve dini öğelerle

kendilerini “üstün” atfeden İsrail’in argümanlarının günümüzde geçerliliği ve kabul edilebilirliğinin olmadığını somut kanıtlarla öne sürerek İsrail’in ulus-devlet olma kaydının etno-devlet olduğu kanıtlarını ileri sürmüştür. Bu bağlamda çalışmanın önerisi İsrail’in ulus kimlik politikasında Filistin halkının temsil ve vatandaşlık haklarının tanınmasını teşvik edici politikaların desteklenmesinin özellikle uluslararası kamuoyu nezdinde denetlenmesi ve iki uluslu ve eşit vatandaşlık temelli siyasi bir çözüm sürecinin uygulamaya konup Filistin halklarının ötekileştirilmesinin engellenmesidir. Sürecin özellikle diplomatik arabuluculuk ile gözetilip takip edilmesi, çalışmanın yapıldığı Ekim 2025 tarihi itibarıyla gündemde olan Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Donald Trump’ın Gazze Barış Teklifi kapsamında önem arz etmektedir. Fakat güncel teklif içeriklerinin özellikle Filistin için kabul edilebilir olmadığı göz önüne alındığında yol haritasının Orta Doğu’da farklı aktörleri masaya davet ederek revize edilmesi gerektiği konusu da oldukça önem taşımaktadır.

Kaynakça

- Aksu, M. (2021.). *İnsani gelişmişlik seviyesi ile hibrit rejimler arasındaki ilişki*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Aksu, M., ve Dere, A. (2021). İnsani gelişmişlik seviyesi ile terör arasındaki ilişki: İspanya örneği. *ASSAM UHAD*, 8(18), 1-18.
- Al Jazeera. (2023). Who is Israel’s far-right, pro-settler Security Minister Ben-Gvir? <https://www.aljazeera.com/news/2023/8/27/who-is-israels-far-right-pro-settler-security-minister-ben-gvir>.
- Avineri, S., Orgad, L.; Rubinstein, A. (2010). Managing Global Migration: A Strategy for Immigration Policy in Israel (Issue March).
- Balcı, A. (2023). Enerji güvenliğinde Türkiye’nin rolü ve yenilenebilir enerji kaynakları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 44, 200-233.
- Balcı, A., Keser, A., ve Kocadaş, A. (2023). Siyasetin kutsal yüzü: Faşizm ve totaliter anlayışlar üzerinden bir değerlendirme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(3), 899-909.
- Baqai, H., ve Mehreen, S. (2021). Abraham Accords: A Journey From Arab-Israeli to Palestinian-Israeli Conflict. *Journal of Management and Social Sciences*, 113-126.
- Bashir, M. (2024). Abraham Accords and Peace Process in Middle East: A Critical Review of the Agreements towards the Settlement of the Palestine Dispute. *Wah Academia Journal of Social Sciences*, 658-676.
- Belder, F. (2018). Daha Fazla Yahudi, Daha Az Demokratik: “İsrail – Yahudilerin Ulus Devleti” Yasası.
- Bennis, P. (1997). The United Nations and Palestine : Partition and its aftermath. *Arab Studies Quarterly*, 19(3), 47–76.
- Ben-Youssef, N., ve Tamari, S. S. (2018). Enshrining Discrimination: Israel’s Nation-State Law. *Journal of Palestine Studies*, 48(1), 73–87. doi: 10.1525/jps.2018.48.1.73
- Calhoun, C. (1993). Nationalism and Ethnicity. *Annual Review Social*, 19, 211–250.
- Cobban., A. (1944). The Nation State. *History*, 29(109), 44–57. doi: 10.1111/j.1468-229X.1944.tb01988.x
- Çinkara, G. (2023). İsrail Sağ’ının ideolojik, kurumsal ve kişisel rotaları: Revizyonist Siyonizm, Likud Partisi ve Binyamin Netanyahu. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 58(3), 1791–1817. doi: 10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.23.08.2149

- Edelman, M. (1998). Who Is an Israeli?: Halakhah and Citizenship in the Jewish State. *Jewish Political Studies Review*, 10(3–4), 87–114.
- Egorova, Y. (2015). Redefining the converted Jewish Self: Race, religion, and Israel's Bene Menashe. *American Anthropologist*, 117(3), 493–505. doi: 10.1111/aman.12293
- Emst, D. (1950). The Meaning and Liberal Justifications of Israel's Law of Return, 2(48), 566–602.
- Gelnnner, E. (1992) *Uluslar ve ulusçuluk*.
- Fichtelberg, D. (1982). Zionism vs. Zionism. *Off Our Backs*, 12(11), 25.
- Gavison, R. E. (2010). The Law of return at sixty years: History, ideology, justification. In *SSRN Electronic Journal* (Issue April). doi: 10.2139/ssrn.1951784
- Ghanim, H. (2021). Israel's Nation-State law hierarchized Citizenship and Jewish Supremacy. *Critical Times*, 4(3), 565–576.
- Gitlis, Z. (2022). Reaching For A Jewish ethics beyond Zionism: An exploration of liminality and ethical imagination. In *Union Theological Seminary Reaching* 20(1–2). doi: 10.31826/jlr-2022-201-201
- Gökçe, A. F. (2022). *Siyaset bilimi kavram ve tanımlar*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Gökçe, A. F., ve Aksu, M. (2020). Otoriter ülkelerde devlet terörü: Çin Halk Cumhuriyeti üzerine bir değerlendirme. 3. *Uluslararası İnsan Çalışmaları Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı* içinde 192–206.
- Gökçe, A. F., ve Aksu, M. (2025). Redefining terror and terrorism concepts. *Asian Journal of Social Science and Management Technology*, 7(2), 52–61.
- Gökçe, A. F., ve Ballı, A. (2021). Yahudi göçleri ve Yahudi kimliğinin oluşumu. *İletişim ve Diplomasi*, July(5), 58–80. doi: 10.2307/2613271
- Greenfeld, L. (1992). Nationalism: Five roads to modernity. In *History and Theory* 33(1). doi: 10.2307/2505653
- Grotenhuis, R. (2022). Nation And State. Democracy and Populism, May 2025, 26–44. doi: 10.12987/9780300180947-014
- Guzansky, Y., ve Feuer, S. (2021). The Abraham Accords at One Year: Achievements, Challenges, and Recommendations for Israel . *INNS*, 1-17.
- Günyel, C. (2021). Uluslararası ilişkiler teorilerinden sosyal inşacılık teorisinde kimlik kavramı ve kimlik-güvenlik ilişkisine yaklaşımı. *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 13(49), 189–196. doi: 10.1300/J123v53n01_15
- Hacohen, D. (1998). The law of return as an embodiment of the link between israel and the jews of the diaspora. *International Journal of Phytoremediation*, 21(1), 61–89. doi: 10.1080/13531049808576119
- Hazan, Reuven; Dowty, Alan; Hofnung, Menachem; Rahat, G. (2015). Israeli politics and society. in *etika Jurnalisme Pada Koran Kuning : Sebuah Studi Mengenai Koran Lampu Hijau* (Vol. 16, Issue 2).
- Hobsbawm, E. J., ve Kertzer, D. J. (1992). Ethnicity and Nationalism in Europe Today. *Anthropology Today*, 8(1), 7. doi: 10.2307/3032805
- Hutchinson, J. (2003). The Past, present, and the future of the Nation-State. *Georgetown Journal of International Affairs*, 4(1), 5–12.

- Jabareen, H., ve Bishara, S. (2019). The Jewish nation-state law: Antecedents and constitutional implications. *Journal of Palestine Studies*, 48(2), 43–57. doi: 10.1525/jps.2019.48.2.43
- Kahn, S. M. (2005). The Multiple Meanings Of Jewish Genes. *Culture, Medicine and Psychiatry*, 29(2), 179–192. doi: 10.1007/s11013-005-7424-5
- Kamir, O. (2020). Basic Law: Israel as nation-state-national honor defies human dignity and universal human rights. *Israel Studies*, 25(3), 213–227. doi: 10.2979/israelstudies.25.3.18
- Kenig, O., ve Rahat, G. (2024). The personalization of the Likud in the era of Netanyahu. *Social Science Quarterly*, 105(3), 444–460. doi: 10.1111/ssqu.13325
- Kiani, R. (2022). Reasons and roots of the formation of the Abraham Accords. *The 10th International Conference on Political Science, International Relations and Transformation*, içinde (s. 1-17). Tahran.
- Kirsh, N. (2003). Population Genetics in Israel in the 1950s. *Isis*, 94(4), 631–655. doi: 10.1086/386385
- Knesset. (1950). The Law of Return, 5710-1950. *הארץ*, 80(5.7.1950), 2.
- Knesset. (2018). Full Text of Basic Law: Israel as the Nation State of the Jewish People. https://main.knesset.gov.il/en/news/pressreleases/pages/pr13978_pg.aspx.
- Lockman, Z. (1976). Zionism vs. socialism. *MERIP Reports*, 49(49), 3–18.
- McGonigle, I. V., ve Herman, L. W. (2016). Genetic citizenship: DNA testing and the Israeli Law of Return. *Journal of Law and the Biosciences*, 2(3), 469–478. doi: 10.1093/jlb/lsv027
- Perez, N. (2011). Israel's law of return: A qualified justification. *Modern Judaism*, 31(1), 59–84. doi: 10.1093/mj/kjq032
- Pick, A. C. (1944). The Nation State. *In History (Vol. 29, Issue 109)*. doi:10.1111/j.1468-229X.1944.tb01988.x
- Ritte, U., ve Neufeld, E. (1993). Mitochondrial DNA Affinity of Several Jewish Communities. *Human Biology*, 65(3), 359–385.
- Saey, T. H. (2012). Jewish Diaspora written in DNA. *Social News*, 182(5), 8.
- Shalim, A. (1996). Review : The Likud in power : The Historiography of Revisionist Zionism. *Israel Studies*, 1(2), 278–293.
- Smith, A. D. (1988). *The Ethnic Origins of Nations*.
- Sultany, N. (2023). *The Wrongs of Zionism. The Palestine Yearbook of International Law* 24, 24(2023), 21. doi: 10.1163/22116141_002
- Şeyhanlıoğlu, H. (2023). *Tarihte Gazze'nin önemi ve son bir haftada Ortadoğu* (1). <https://www.indyturk.com/node/683606/t%3%bcrki%cc%87yeden-sesler/tarihte-gazzenin-%c3%b6nemi-ve-son-bir-haftada-ortado%4%9fu-1>.
- Taylor, A. R. (1972). Zionism and Jewish history. *Journal of Palestine Studies*, 1(2), 35–51. doi: 10.2307/2535953
- Uçar, M. N. ve Aydemir, M. (2023). İşgal altındaki Filistin topraklarında 75 yıldır süren “Büyük Felaket”: Nekbe. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/igal-altindaki-filistin-topraklarinda-75-yildir-suren-buyuk-felaket-nekbe/2897896>.
- Ulutaş, U., Demir, G., Ziya, S., Bölme, S., ve Torlak, F. (2012). *İsrail siyasetini anlama kılavuzu*. In Seta.

United Nations. (2023a). The Legality of Israeli Occupation. In University of Galway.

United Nations. (2023b). The Legality of the Israeli Occupation of the Occupied Palestinian Territory, Including Jerusalem. In University of Galway (Vol. 11, Issue 1).
http://scioteca.caf.com/bitstream/handle/123456789/1091/red2017-eng-8ene.pdf?sequence=12&isallowed=y%0ahttp://dx.doi.org/10.1016/j.regsciurbeco.2008.06.005%0ahttps://www.researchgate.net/publication/305320484_sistem_pembetulan_terpusat_strategi_melestarı

Yossef, A. (2021). *The Regional Impact of the Abraham Accords*. ABD: Modern War Institute.